

Kansatieteellinen tutkimuksemme.

Voinemme vihdoinkin kainostelematta sanoa, ettei yhdenkään suomalaisen kansankulttuurin ilmiön, esineen tai asian, tavan tai uskomuksen historia ja alkuperä selviä tutkimalla sitä yksinomaan suomalais-ugrilaisessa perspektiivissä. Kielitieteen keinoin pääsemme tosin joskus pitkällekin suomalais-ugrilaisella linjalla seuraamaan muutamien kansatieteellisten seikkojen historiaa taaksepäin, mutta joka hetki on muistettava, että kulttuuri-ilmiöiden levinneisyysalueet eivät noudata kansallisuusrajoja eivätkä vaellustiet välitä kielestä. Sen sijaan perustavan tärkeitä ovat luonnonsuhteet, kauppatiet sekä uskonnolliset ja valtiolliset yhteydet. Oivallisen ja varmamethodisen kielitieteen ja aikoinaan romanttisen muinaistutkimuksen hurmaamina meillä kuitenkin on ollut suuri taipumus puhua suomalais-ugrialaisten kansojen ja kielten rinnalla myös »suomalais-ugrilaisesta kulttuurista» aivan kuin jostakin todella olevasta kokonaisuudesta. Mutta sitä on tai sitä on ollut yhtä vähän kuin »arjalaista» tai »indo-eurooppalaista» kulttuuria, jossa esim. mustalaiset edustaisivat yhtä ja ruotsalaiset jotakin toista astetta. Voimme kyllä puhua erityisestä suomalais-ugrilaisesta kantakielestä, mutta emme erityisestä suomalais-ugrilaisesta kantakulttuurista.

Aivan vanhentuneelta tutkimustavalta tuntuu sellainen ynnälasku, joka vielä muutamia vuosia sitten suoritettiin esim. erään kalastusvälineen kohdalla selitettäessä se ikivanhaksi suomalais-ugrilaiseksi elementiksi, koskapa se tavataan Suomessa, Unkarissa ja obinugrilaisilla — ja todistavana rinnakkaisilmiönä polynesialaisilla. Jos tähän lisäämme, että sama esine tavataan edelleen esim. Skandinavian maissa ja Balkanilla, niin sen erityisestä suomalais-ugrilaisuudesta ei kannata puhua.

Suomen ja suomalaisten menneisyyttä käsittelevän kansatieteellisen tutkimuksen kannalta naapurin kansankulttuurin tunteminen on hyvin paljon tärkeämpää kuin joidenkin aivan kaukaisten kielisukulaisten kuten obinugrilaisien, joiden kulttuuri saattaa paremminkin edustaa degeneraatiota kuin ikivanhaa paikallaan säilynyttä alkukantaista kulttuuria.

Mutta tärkeintä kuitenkin on omien nurkkien — oman kansatieteellisen aineksen — tarkka ja yksityiskohtainen tunteminen ja sen käyttökelpoiseksi saattaminen. Nurmijärveltä löydämme yhä vielä Suomen menneisyyden kannalta sata kertaa arvokkaampaa ainesta kuin Minusinkin arolta tai Simbirskin kuvernementista. Minusinsk tarjoaa kyllä arvokasta aineistoa yleiselle muinaistieteelle ja Simbirsk slaavilaisen, tataarisen ja mordvalaisen kansankulttuurin tutkimukselle, mutta ei suomalaisen. Saamme kiittää kohtaloa, että tutkimusmatkat itään oli 1920-luvun alussa

keskeytettävä. Ilman tällaista pakkotilaa todennäköisesti nykyinenkin tutkijapolvemme olisi matkustellut vain Itä-Venäjällä ja Siperiassa, ja oman häviävän kansankulttuurin muistot olisivat jääneet keräämättä, parhaat apajat vetämättä.

Omaan kansalliseen ainekseemme syventyessämme meille ei riitä museoon saatu esine, vaan on ehdottomasti tiedettävä esineen nimi, joka tavallisesti jo kertoo paljon. Lisäksi on tiedettävä käyttötekniikka, käyttöympäristö, vanhemmat asiakirjatiedot ja ennen kaikkea levinneisyysalue. Tietojen täytyy olla yksityiskohtaisia ja eksaktisia. Usein pienikin detalji osoittautuu ensiarvoisen tärkeäksi, kun ilmiön vaellusta ja kehitystä päästään seuraamaan.

Suomalaisen aineksen keruussa ja ennen kaikkea sen arkistoinnissa meillä on hyvin paljon tehtäviä. Vain Kansallismuseon esineistöä ja kuvista on olemassa korttihakemistot. Miten tärkeitä olisi saada yksityiskohtaiset asiahakemistot Sanakirjasäätiön ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kokoelmista, sen ymmärtää jokainen näiden suurten arkistojen käyttäjä. Luettelointityöt ovat tosin käynnissä, mutta niitä ei olisi vaikeuksisakaan hellitettävä vaan paremminkin kiirehdittävä. Samanlaiset asiahakemistot olisi aikoinaan saatava Valtionarkistosta ja Maanmittaushallituksen arkistosta. Omat kokoelmamme ennen kaikkea on saatava käyttökelpoisiksi ja niissä piilevät aarteet esille.

»Sanastajan» avulla voidaan vielä jonkun vuoden aikana jatkaa etnologista keruuta laajalla rintamalla erityisesti kotoisten levinneisyysseikkojen selville saamiseksi. Mutta vielä olisi tehtävä muutamia kylätutkimusretkiä, joiden osanottajina olisivat parhaat ja tottuneimmat kerääjät ja joilla kiinnitettäisiin erityistä huomiota kyläyhteiskunnan sosiaaliseen puoleen. Kylät ovat hajaantuneet, ja pika-asutus mullistaa muutenkin nopeasti muuttuvaa maaseutua. Mutta jokunen otollinen tutkimuskohde, vanhoista muistoista ja muistajista rikas kylä ehkä vielä olisi kuitenkin lähimpien vuosien ohjelmaan löydettävissä.

Suomalaisen kansatieteellisen tutkimuksen arvokkaimpana kohteena ei ole enää oleva »suomalais-ugrilaisten alkuitujen» tutkiminen ja sen seikan valaiseminen, miten tuo mahdollisimman hypoteettinen kantakansa ehkä on elänyt. Tutkimuksemme tehtävänä on ennen kaikkea Suomen kansanomaisen kulttuurin historia, talonpoikainen kulttuurihistoria. Meille ei riitä alku- ja loppupisteen tunteminen. Tahdomme tietää, miten suomalainen rahvas eli sata vuotta, kaksisataa vuotta sitten, mitä sillä oli olemassa 1600-luvun vaikeina aikoina, miltä pohjalta se keski- ja uuden ajan taitteessa kykeni suureen erämaiden valtaukseseen, millainen oli keskiaikainen länsisuomalainen kylä, mitä kuului karjalaisuuteen suurena eks-

pansioaikana 900—1200-luvuilla, millaista oli satakuntalainen ja hämäläinen rintamaa- ja erämaakulttuuri pirkkalaisliikkeen aikana, jne.

Kansatieteilijät hyppäävät mielellään nykypäivistä yli keskiajan suoraan esihistorialliseen aikaan, jopa kivikauteen. Muutamissa onnellisissa tapauksissa voidaan luoda lihaa ja elämää arkeologien esiin kaivamaan luustoon, mutta on muistettava, että meillä on takanamme myös pitkä historiallinen aika, jonka kansanomaisen kulttuurin valaiseminen on ainakin yhtä mielenkiintoista ja arvokasta kuin esihistoriallinen kulttuuri. Maassa, jolla on takanaan pitkä historiallinen aika, on kansatieteellinen tutkimus oleva osa kulttuurihistoriaa.

Mutta kansatieteilijän velvollisuuksiin kuuluu pitää kiinni myös vanhan vertailevan tutkimusmetodin parhaista puolista ja seurata myös suuria linjoja, ottamatta ilmiöitä vain kerran tapahtuvina yksinäisilmiöinä, kuten varsinaiset historian tutkijat useimmiten tekevät. Tällöin juuri on tärkeätä tutustuminen naapureihin ja vastaaviin vanhoista kulttuurikeskuksista hiukan syrjässä oleviin vanhoillisiin seutuihin, kuten esim. Keski-Euroopan vuoristokyliin, joista yllättävän usein tapaa samoja piirteitä kuin Suomesta, — välialueella kehitys on kulkenut nopeammin. Näissä merkeissä kansatieteilijä joutuu nöyrästi yhä uudelleen huomaamaan, miten kaikki kulttuuriaines on lainaa, ei vain meillä vaan muuallakin. Mutta todettuaan lainan, sen vaellustien ja mahdollisen tapahtumisajan kansatieteilijän kauniiksi velvollisuudeksi jää osoittaa, miten »maa painaa parrelleen», miten suomalainen kansankulttuuri siltä kohdalta syntyy, millä tavalla suomalaiset yhteistä perintöä muokkaavat ja kehittävät, miten he tekevät sen kansalliseksi, luontoonsa ja luonteeseensa sopivaksi. Näin tutkimuksemme syvenee. Sellaisena se myös antaa enemmän.

Vanhemmilta tutkija- ja kerääjäpolvilta olemme saaneet arvokkaana ja kunniakkaana lahjana suurenmoiset suomalais-ugrilaiset kokoelmat. Niiden hyväksikäyttö yleisessä kansatieteessä on suomalaisten tutkijain esikoisoikeus ja velvollisuus. Meillä siihen on sitäkin paremmat mahdollisuudet, kun suomalaisten kielentutkijain ja omien julkaisujemme avuin pääsemme niitä paljon lähemmäksi kuin monet muut etnologit. Mutta siitä harhaluulosta meidän on luovuttava, että me niiden avulla voisimme samaan tapaan valaista Suomen kansanomaisen kulttuurin kehitystä kuin kielentutkijat valaisevat suomen kielen historiaa suomalais-ugrialaisten kielitieteellisten kokoelmien perusteella.

Kustaa Vilkuna.